



รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาที่เหมาะสม
สำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์

มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์*

THE MODEL OF THE EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT THROUGH
DEVELOPMENTAL EVALUATION SUITABLE FOR EDUCATIONAL INSTITUTIONS
UNDER THE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION AS NETWORK OF
YAWAPAT CENTERS, STATESMAN FOUNDATION

¹ปัญววรรณ สมบูรณ์ยั้ง Panyawan Somboonying, ²เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต Sowwanee

Sikhabandit, ³ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ Khwanying Sriprasertpap

^{1,2}มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ North Bangkok University, Thailand

³มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author E-mail: por.panyawan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ ใช้การวิจัยเชิงปริมาณควบคู่การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาฯ 3) การประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาฯ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานวิชาการ ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 80 คน และผู้ให้ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการประเมินเชิงการพัฒนา 7 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกผลการสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินการใช้รูปแบบฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้สถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นฯ 3 อันดับแรก ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมและการบริการ 2) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาฯ มี 5 องค์ประกอบ คือ การร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา วิเคราะห์ความซับซ้อนที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงกำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ ดำเนินการพัฒนาทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย และประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา 3) ผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่า ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนทดลองใช้รูปแบบฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: รูปแบบ, การประเมินเชิงการพัฒนา, การพัฒนาคุณภาพการศึกษา, สถานศึกษา



Abstract

The purpose of this research was to develop a model for improving education quality using developmental evaluation (DE) suitable for schools under local administrative organizations, Yavapat Center Network, Statesman Foundation by using mixed quantitative with qualitative method 3 stages: 1) studying the factors that promote the development of education quality by using developmental evaluation of schools under local administrative organizations, Yavapat Center Network, Statesman Foundation. 2) creating a model for improving the education quality using developmental evaluation 3) evaluating the developed model. The samples for a quantitative method included school directors, head academic teacher, teacher, and chairman of the basic school totally 80 persons; and the key informants for a qualitative method is 7 experts who were specialist in developmental evaluation. Tools used to collect data consist of Questionnaire, Semi-structured interview, Participant observation record, In-deep interview and Model assessment form. Data were analyzed using basic statistics, and content analysis. The research results were as follows: 1) The factors that promote the development of education quality of schools under local administrative organizations. The top three in this area are management processes, learning management process, and environment and service. 2) The model for improving education quality has 5 components: 1) jointly targeting development, 2) analyzing complex issues that need to see change, 3) defining tools to put in place a system of work focused on utilization, 4) carrying out team development and target audiences, 5) evaluating to adjust the plan and developing in time. 3) Evaluation of the model indicated that after model trial mean significantly higher than before using the model at the .01 level.

Keywords: Model, Development Evaluation (DE), Educational Quality Improvement, School

บทนำ

การจัดโครงการสนับสนุนการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) นอกจากจะมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนให้ ยั่งยืนทั้งระบบแล้ว ยังจะทำให้เด็กและเยาวชนด้วยโอกาสในพื้นที่ที่มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่าง เหมาะสม และเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง คุณภาพของโรงเรียนจึงเป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญ ในการจัดการศึกษาให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และนับว่าเป็นความท้าทายในการดำเนินงานโดยเฉพาะ ผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องแสดงความรู้ความสามารถ ในการบริหารจัดการจะต้องสนับสนุนช่วยกำกับและ ติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุงพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนและโรงเรียน จัดทำมาตรฐานการ ปฏิบัติงานทั้งการเรียนการสอนและการทำงานของครูและเจ้าหน้าที่ คุณภาพการศึกษาหรือคุณภาพของ โรงเรียนเป็นผลมาจากการจัดการศึกษาที่มีการทำงานเป็นระบบ มีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการ วางแผนและดำเนินงานตามแผน เพื่อให้ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกายสติปัญญาและ



จิตใจ มีคุณธรรมจริยธรรม บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด รวมทั้งเป็นที่ยอมรับของชุมชน และประชาชนทั่วไป โดยมีผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ รวมถึงสภาพแวดล้อมอื่นๆ ที่เป็นส่วนสำคัญทำให้การศึกษามีคุณภาพ ซึ่งวิจารณ์ พานิช (2563) กล่าวว่าในการพัฒนาการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดโครงการไปพร้อมกันอย่างเป็นระบบ กสศ. ได้สนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการได้พัฒนาโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายให้มีประสิทธิภาพโดยใช้ Developmental Evaluation (DE) หรือการประเมินเชิงพัฒนาโดย Patton (2010) ได้เขียนไว้ในหนังสือชื่อ Developmental Evaluation: Applying Complexity Concepts to Enhance Innovation and Use คือ การประยุกต์แนวคิดความซับซ้อนมาสู่การพัฒนานวัตกรรมและใช้ประโยชน์จากการประเมินโดยมีการนำผลลัพธ์ไปใช้ประโยชน์ในทันที หรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องได้ใช้ประโยชน์ในทันที ซึ่งมีความแตกต่างจากการประเมินการจัดการโครงการแบบอื่นๆ เนื่องจาก Developmental Evaluation (DE) ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ความซับซ้อนของโครงการก่อนเริ่มวางแผนงาน เช่น มีความเสี่ยงอะไรบ้าง เงื่อนไขใดที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานบ้าง ฯลฯ ส่งผลให้แผนงานที่ถูกร่างขึ้นมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและสามารถนำไปใช้งานได้จริง อีกทั้งปรับเปลี่ยนแผนงานได้อย่างรวดเร็วซึ่งสอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2563) ที่ว่า แนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการไม่สามารถนำมาใช้ได้กับทุกโรงเรียน เพราะแต่ละโรงเรียนมีเงื่อนไขต่างกัน การนำ Developmental Evaluation มาใช้กับการศึกษาไทยจึงเหมาะสมมาก เพราะจะได้แก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละโรงเรียนอย่างตรงจุด ไม่ใช่วิธีแก้ปัญหาแบบเหมาเข่งคือใช้นโยบายเดียวกันทุกโรงเรียนแม้จะมีสาเหตุของปัญหาต่างกัน

การประเมินเชิงการพัฒนา (Developmental Evaluation: DE) เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการประเมินผลเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยกระบวนการประเมินเชิงพัฒนานั้นเป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนใช้ได้หลายสถานการณ์ ภายใต้บริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงและระบบที่มีความซับซ้อน มีคุณสมบัติสำคัญ ดังนี้ 1) เน้นการนำผลการวิจัยและประเมินมาพัฒนากระบวนการดำเนินงานเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสถานะปัญหาที่ซับซ้อนและอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลง (Complex Dynamic Environment) 2) สามารถนำผลจากการวิจัยและประเมินเพื่อพัฒนาการดำเนินงานหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและสร้างความเปลี่ยนแปลงได้ในทันที (Real-Time Feedback And Adaptive Learning System) 3) ผู้ประเมิน (Evaluator) มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและพัฒนาตั้งแต่แรกเริ่มและมีส่วนสำคัญในการให้ข้อเสนอเพื่อพัฒนากระบวนการดำเนินงานหรือกระบวนการพัฒนา และจะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกให้กับบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาเกิดการเรียนรู้ (Facilitate Learning) 4) ผู้ประเมินมีหน้าที่ในการออกแบบกระบวนการประเมินเพื่อค้นหาพลวัตเชิงระบบ (System Dynamics) และสกัดนวัตกรรม และแนวคิดในการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงกระบวนการพัฒนา 5) วิธีการประเมินสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินหรือสถานะปัญหาที่เปลี่ยนไป การประเมินเพื่อการพัฒนาจึงเป็นวิธีการที่ยืดหยุ่นและพัฒนาอยู่เสมอ 6) เนื่องจากการประเมินเชิงการพัฒนาเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความยืดหยุ่น ผู้ประเมินจึงควรเป็นผู้ที่มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับเปลี่ยนและเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วพร้อมรับแนวคิดและวิธีการรูปแบบใหม่ๆ ที่พัฒนาขึ้นหรือจากข้อค้นพบต่างๆ หรือความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญที่เปลี่ยนไป

การประเมินเชิงการพัฒนาเป็นการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาโดยเริ่มจากการวิเคราะห์ทบทวนให้เห็นต้นเหตุของปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นอยู่และตั้งคำถามกับสิ่งเดิมผ่านแนวคิดเชิงระบบที่ซับซ้อนและปรับเปลี่ยน (Complex Adaptive System) เพื่อวิเคราะห์หาความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาและพัฒนา



เครื่องมือ/วิธีการระบบตามแนวคิดใหม่ จากนั้นลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและสรุปเป็นการเรียนรู้จากผลที่ได้ โดยวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นใหม่หรือยังคงอยู่เพื่อหาความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาที่ดีกว่าเดิมต่อไป และปฏิบัติการใหม่เช่นนี้วนเป็นวงรอบ (Feedback Loop) เช่นนี้ตลอดทั้งกระบวนการ ดังนั้น DE จึงเป็นนวัตกรรมสำคัญของการศึกษาไทยเพราะเครื่องมือนี้จะนำไปสู่การแก้ไข ข้อบกพร่องร่วมกัน โดย DE จะเข้าไปสร้าง “New Normal ของโรงเรียน” ทุกโรงเรียนในโครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพ การศึกษาอย่างต่อเนื่อง หรือโครงการ TSQP (Teacher & School Quality Program) ซึ่ง New Normal นี้ ไม่ใช่เรื่องโควิด-19 แต่เป็นเรื่อง “การประเมินและปรับปรุงตนเอง” สำหรับนักเรียนเพื่อการเรียนรู้และปรับตัว เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมถึงเป็นวงจรในการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการเรียนการสอนของ โรงเรียน ซึ่งจะเป็นวงจรระยะสั้นหรือยาวขนาดไหนนั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละโรงเรียนจะนำมาปรับใช้ซึ่งรูปแบบการ ประเมินที่ดีจะเป็นการประเมินที่สามารถนำผลการประเมินไปใช้ได้ ไม่ใช่เพียงตัดสินเท่านั้นโดยไม่มีแผน ดำเนินการต่อและทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องช่วยกันลงมือทำจริง เมื่อมีการอบรมทุกคนทุกฝ่ายต้องร่วมกัน ดำเนินการปรับเปลี่ยน ถ้าพบว่ามีแนวทางใหม่ที่ดีกว่าเดิม ไม่ใช่การสั่งการให้ครูเป็นผู้เปลี่ยนเท่านั้น และสำคัญ ที่สุด ไม่ว่าจะทำอย่างไร ต้องตั้งเป้าหมาย และผู้เกี่ยวข้องคือใครบ้างต้องกำหนดออกมาให้ชัดเจน อีกทั้งการวัด ประเมินต้องดำเนินการให้มีชุดข้อมูล เพื่อตีความข้อมูลที่เกิดขึ้นได้จากทุกกิจกรรมที่ทำ และการตีความแม้ ผู้เกี่ยวข้องทุกคนจะคิดเห็นต่างกัน แต่ทุกคนต้องรับฟังซึ่งกันและกัน ยอมรับความเห็นต่างนั้น และร่วมกัน หาทางออกที่ดีที่สุด เมื่อโรงเรียนนำ DE ไปใช้จะทำให้เกิดการเรียนรู้ขยายวงกว้างได้มากขึ้น กลายเป็นโรงเรียน พัฒนาตนเอง เพื่อดูแลเด็กด้วยโอกาส ยกระดับการศึกษาไทยต่อไป (วิจารณ์ พานิช, 2563)

ศูนย์ฯ พัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายร่วมดำเนินการ ยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 20 โรงเรียน ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ 11 จังหวัด เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียน 200-400 คน จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ ชั้นอนุบาล1ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยประสานความร่วมมือกับกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (สอ.) ดำเนินโครงการสนับสนุนการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การ สนับสนุนงบประมาณของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน สามารถขยายผลในเครือข่ายโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งมีจำนวนถึง 1,700 แห่ง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ตามเป้าหมายให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการไปพร้อมกันอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้ง ด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานและศักยภาพที่ แตกต่างกัน พัฒนาครูให้มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ความสามารถ คุณภาพ การศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อให้เกิดการ พัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach) ทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียน การสอน สามารถขยายผลไปยังโรงเรียนเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและ สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนทั้ง 20 แห่ง 2) เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับครูในการจัดการเรียนการสอน ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ตาม Core Learning Outcome ของโครงการฯ ที่ กสศ.กำหนด 3) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ แบบ Active Learning ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งในระดับโรงเรียนและเครือข่าย



ปัญหาหลักของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ อาทิเช่น 1) ปัญหาโรงเรียนท้องถิ่นยังมีการพัฒนาครูให้เป็นครูที่มีความรู้ความสามารถได้ไม่ทั่วถึงอย่างเช่นที่กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการ เพราะท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร 2) ขวัญกำลังใจในการทำหน้าที่ครูของพนักงานครูเทศบาลต่ำกว่าครู สพฐ. เป็นอย่างมาก 3) นักการเมืองท้องถิ่นบางแห่งมองโรงเรียนท้องถิ่นเป็นเพียงเครื่องมือหาเสียงทางการเมือง มิใช่สิ่งที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนมากมายตามหลักปรัชญาการศึกษา และมักจะบริหารจัดการกับโรงเรียนตามสบาย 4) ข้อนี้อาจถือว่าสำคัญที่สุดคือศักดิ์ศรีครูท้องถิ่นเทียบได้เพียงพนักงานคนหนึ่งของ อปท. หรือเป็นเพียงตัวจักรที่ทำงานตามคำสั่งเท่านั้น เปรียบการใช้งานหรือการทำงานเสมือนภารโรงที่ทำงานไม่ซับซ้อน ทำให้ความรู้สึกรักของครูท้องถิ่นว่าตนมิใช่ข้าราชการครูตามแบบที่กระทรวงอื่นถือเป็นผู้ทรงเกียรติและศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน (สมาคมพนักงานเทศบาลแห่งประเทศไทย, 2560) นอกจากสภาพปัญหา ดังกล่าวแล้ว ในส่วนโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ฯ ยังพบว่ามีปัญหาอุปสรรคที่เป็นข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษายังไม่บรรลุผล (ระบบข้อมูลกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2565) ดังนี้ 1) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา จากข้อมูลในปัจจุบัน โรงเรียนในเครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์โรงเรียนยังขาดผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 50 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มาก แม้จะมีการแต่งตั้งรองผู้อำนวยการหรือครูสายผู้สอน มารักษาราชการแทน การตัดสินใจในการบริหารงานย่อมมีได้ไม่เท่ากับผู้อำนวยการสถานศึกษา จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาโดยตรง 2) ด้านครูผู้สอน ยังขาดอัตรากำลังครูจำนวนมาก จำนวนครูไม่เพียงพอ จากรายงานอัตรากำลังครูของโรงเรียนในสังกัด อปท. จำนวน 1,767 แห่ง มีนักเรียนจำนวน 723,644 คน มีอัตรากำลังครูจำนวน 55,987 คน โดยมีทั้งโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยแบ่งออกเป็นจำนวนบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 23,493 คน และมีครูในโรงเรียนจำนวน 33,184 คน สรุปได้ว่าครูส่วนใหญ่ยังเป็นครูที่สอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นครูสาขาปฐมวัยในสัดส่วนที่มาก ครูผู้สอนยังมีคุณวุฒิไม่ตรงตามความต้องการ เช่น ขาดครูคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ที่เป็นวิชาหลักเป็นพื้นฐานในการพัฒนานักเรียน รวมทั้งโรงเรียนบางแห่งยังขาดสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมนำมาสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสภาพปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ 3) ด้านนักเรียน จากรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนเครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ พบว่าผลการสอบวัดคุณภาพด้านการอ่าน Reading Test (RT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จาก 20 โรงเรียน ไม่ได้จัดสอบ 1 โรงเรียน เข้าสอบ 19 โรงเรียน คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ระดับประเทศ จำนวน 11 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 57.89 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ National Test (NT) ด้านภาษาและด้านการคำนวณ จากจำนวนโรงเรียนที่จัดสอบ 19 โรงเรียนพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ระดับประเทศ 4 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 21.05 และจากผลการสอบวัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าจากจำนวนโรงเรียนที่จัดสอบ 13 โรงเรียน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ ระดับประเทศจำนวน 3 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 23.08 จากรายงานผลการสอบวัดคุณภาพการศึกษาทั้ง 3 รายการในปีการศึกษา 2563 จะเห็นได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนในเครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ฯ ยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ สมควรได้รับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่จะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นคณะกรรมการบริหารงานวิชาการของศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งได้ดำเนินโครงการสนับสนุนครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นปีที่ 2 ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา



(Developmental Evaluation: DE) ในการดำเนินงานโครงการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา (Developmental Evaluation: DE) โรงเรียนในเครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านกระบวนการบริหารจัดการ 3) ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 4) ด้านหลักสูตรและกิจกรรม 5) ด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ

ในการศึกษาขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) สอบถามผู้เกี่ยวข้องโดยใช้แบบสอบถาม 2) การสัมภาษณ์ผู้บริหาร และ 3) ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

1.1 เป็นการศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม สอบถามผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 คน 2) ครู จำนวน 464 คน 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 300 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากทราบจำนวนประชากรที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน รวม 20 คน 2) ครูหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนละ 1 คน รวม 20 คน 3) ครูผู้สอนโรงเรียนละ 1 คน รวม 20 คน 4) ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนละ 1 คน รวม 20 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 20 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 80 คน

1.2 การสัมภาษณ์ผู้บริหาร เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 โรงเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 เครือข่าย เครือข่ายละ 5 โรงเรียน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครือข่ายละ 1 คน รวม 4 คน โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา 5 ปี ขึ้นไป

1.3 การสังเกต จัดทำแบบบันทึกผลการสังเกตการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (ด้วยเทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม) สุ่มทำการสังเกต 1 โรงเรียน



ตัวแปรที่ศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านกระบวนการบริหารจัดการ 3) ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 4) ด้านหลักสูตรและกิจกรรม 5) ด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ

ในการศึกษาขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 ร่างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ โดยนำผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกับหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินเชิงการพัฒนา (Developmental Evaluation: DE) ที่ได้ศึกษาไว้แล้วในบทที่ 2 แล้วนำเอาข้อมูลที่ได้ มาเป็นข้อมูลสำหรับร่างรูปแบบ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับสภาพปัญหา และความต้องการให้โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย โดยใช้หลักการ DE ที่ได้จากการสังเคราะห์มาใช้เป็นกรอบการดำเนินงาน 5 องค์ประกอบ เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาฯ

2.2 ตรวจสอบร่างรูปแบบโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้หลักการของ Developmental Evaluation: DE

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา จำนวนไม่น้อยกว่า 5 ท่าน และ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประเมินเชิงการพัฒนา จำนวน ไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา การประเมินเชิงการพัฒนา 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา 2) วิเคราะห์ปัญหาซับซ้อนที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง 3) กำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ 4) ดำเนินการพัฒนาที่มิงงานและกลุ่มเป้าหมาย 5) ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา (Developmental Evaluation: DE) ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ โดยจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ DE และดำเนินการวัดผล 2 รอบ ทั้งก่อนการใช้รูปแบบ และหลังการใช้รูปแบบ

ในการดำเนินการขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินโดยใช้แบบประเมินใน 2 ด้าน คือ 1) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) และ 2) ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility)

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 คน 2) ครู จำนวน 464 คน 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 300 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากทราบจำนวนประชากรที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน รวม 20 คน 2) ครูหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนละ 1 รวม 20 คน 3) ครูผู้สอนโรงเรียนละ 1 คน รวม 20 คน 4) ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนละ 1 คน รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น 80 คน

3.3 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในการนำรูปแบบการประเมินเชิงพัฒนาฯ ไปใช้



สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ

1.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ ในภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ ในภาพรวม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. กระบวนการจัดการเรียนรู้	4.49	.538	มาก
2. กระบวนการบริหารจัดการ	4.56	.415	มากที่สุด
3. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย	4.22	.639	มาก
4. หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้	4.15	.554	มาก
5. สภาพแวดล้อมและการบริการ	4.39	.578	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.36	.468	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = .468) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .415) อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมาคือด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = .538) และด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = .578) ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

1.2.1 ปัจจัยและแนวทางดำเนินการที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ 2) การใช้สื่อและนวัตกรรม ที่มีความน่าสนใจ เกิดแนวคิดและกลวิธีในการขับเคลื่อนให้ผู้เรียน นำไปสู่การเรียนรู้ที่จะพัฒนาศักยภาพ ในด้านความคิดสร้างสรรค์ 3) การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้กับผู้เรียน 5) การใช้เทคโนโลยีและสิ่งที่จะช่วยสร้างองค์ความรู้ได้แบบมีมิติและเป็นรูปธรรม ทั้งในรูปแบบจำลองโมเดล สถานการณ์และรูปแบบที่เป็นของจริง และ 6) นโยบายของผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

2. แนวทางดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของสถานศึกษา ร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อพัฒนานวัตกรรมในแต่ละบทเรียน และนำ



ผลการวิเคราะห์มาใช้เพื่อพัฒนาสื่อและพัฒนาครูผู้สอน มีการอบรมเพื่อพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมทักษะครูให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ใช้วิธีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีวิธีการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมสื่อและนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ มีการนิเทศ ติดตาม กำกับอย่างต่อเนื่อง มีการวัดผลประเมินผลตามมาตรฐานตัวชี้วัดและประมวลผลเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นเจ้าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.2.2. ปัจจัยและแนวทางดำเนินการที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการบริหารจัดการ

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 1) นโยบายของต้นสังกัดและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารรวมถึงความเป็นผู้นำทางวิชาการ 2) การสนับสนุนครูผู้สอนให้นำกระบวนการ PLC มาใช้ในกระบวนการพัฒนาเชิงระบบร่วมกัน 3) การทำงานอย่างเป็นระบบ มีการส่งเสริมขวัญกำลังใจในการทำงาน 4) วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม มีการมอบหมายงานตามความเหมาะสม 5) การวัดผลประเมินผล และนำเอาข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงคุณภาพงาน และ 6) การจัดสรรงบประมาณเพียงพอต่อการดำเนินการ

2. แนวทางดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการบริหารจัดการ ได้แก่ ผู้บริหารให้ความสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่มีตัวชี้วัดอย่างชัดเจน โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพเพื่อสร้างแรงจูงใจสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อให้เกิดความรู้สึกมั่นคง สนับสนุนให้มีการจัดทำสื่อและนวัตกรรม เน้นการพัฒนาให้ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ใช้กระบวนการ PLC ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมตามบริบทของสถานศึกษาให้เอื้อประโยชน์กับนักเรียน/ครู/และชุมชน

1.2.3. ปัจจัยและแนวทางดำเนินการที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย 1) การประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน 2) มีการประชาสัมพันธ์ โดยใช้ช่องทางการสื่อสารหลากหลายช่องทางเพื่อการประสานทำความเข้าใจ 3) มีการนิเทศ ติดตาม ประชุมสรุปผล เพื่อวางแผนในการพัฒนาเชิงระบบร่วมกัน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและต่อเนื่อง 4) การสร้างนวัตกรรมจากการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยการเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมตามบริบทของชุมชน สอดคล้องกับความต้องการและภาวะเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของภาคี ได้แก่ การประสานความร่วมมือกับทุกเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกัน มีการสำรวจความคิดเห็น จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหา ร่วมประชุมวางแผน มีการติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการประเมินผลเพื่อการพัฒนาาร่วมกันทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การอบรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนวิทยากร มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดต่อสื่อสาร มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลร่วมกัน การ



จัดแสดงนิทรรศการผลงานวิชาการ เสริมสร้างการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

1.2.4. ปัจจัยและแนวทางดำเนินการที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านด้านหลักสูตรและกิจกรรม

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านหลักสูตรและกิจกรรม ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์เนื้อหาสาระด้านหลักสูตรกิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้ ให้สอดคล้องกับปัญหา โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรม 2) การพัฒนาครูด้านความรู้ การเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถนะ โดยองค์กรรวมแบบ 360 ที่จะนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ 3) การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นความสำคัญในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาธรรมชาติและเติมตามศักยภาพ และ 4) การวัดประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. แนวทางดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านหลักสูตรและกิจกรรม ได้แก่ การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบท โดยสำรวจความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จัดอบรมเพื่อพัฒนาครูผู้สอนโดยให้ความรู้ด้านการใช้หลักสูตร สร้างระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เสริมสร้างการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างผู้บริหาร คณะครูบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาครีโอข่าย ผู้ปกครองและชุมชน

1.2.5. ปัจจัยและแนวทางดำเนินการที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ ประกอบด้วย 1) นโยบายของผู้บริหารเกี่ยวกับเรื่องสภาพแวดล้อมและการบริการ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณในการดำเนินงาน 2) การให้บริการเชิงรุก โดยผ่านความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อดำเนินการอย่างต่อเนื่องในเชิงระบบ และ 3) การนิเทศ ติดตาม และวัดประเมินผล

2. แนวทางดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ ได้แก่ จัดทำแผนแม่บทเพื่อเป็นกรอบหลักในการดำเนินการ ประชุมวางแผนร่วมกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและการบริการ จัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม มีการนิเทศ กำกับติดตามเชิงระบบ และมีการวัดผลประเมินผล รวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ในแต่ละปีการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการในปีการศึกษาต่อไป ส่งเสริมเอกลักษณ์ และวิถีชีวิตพื้นฐานในบริบทสถานศึกษา ร่วมกับภาครีโอข่าย ประสานงานชุมชนองค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมที่จัดการศึกษาเพื่อจัดทำแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างยั่งยืน

1.3 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาจากกรณีสังเกตแบบมีส่วนร่วม

1.3.1 ผลการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

การสังเกตในด้านการสอนของครูและด้านการบริหารจัดการ 1) ด้านบรรยากาศในห้องเรียน พบว่าครูและนักเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ นักเรียนผ่อนคลาย เพราะครูผู้สอนมีภาพลักษณ์เป็นครูใจดีให้ความเป็นกันเอง 2) ด้านพฤติกรรมการสอน พบว่า ครูมีวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่น่าสนใจ มีการปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่วางแผนไว้ครบถ้วนทุกขั้นตอน มีการควบคุมชั้นเรียนเป็นกรอบให้นักเรียน



ดำเนินงานได้ตามขั้นตอน มีการใช้สื่อ/นวัตกรรม และนำเทคโนโลยีมาช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ภาพรวมการจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามเป้าหมาย 3) ด้านพฤติกรรมนักเรียน พบว่านักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และให้ความสนใจต่อเนื้อหา มาก และให้ความร่วมมือในการตอบคำถาม นักเรียนกล้าแสดงออก และแสดงความสามารถในการตอบคำถาม รวมทั้งอธิบายเหตุผลได้อย่างชัดเจน มีความมุ่งมั่นตั้งใจต่อความสำเร็จของงาน 4) ด้านการบริหารจัดการ (สังเกตจากการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี แผนยกระดับคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2565) พบว่าเป็นการประชุม ระดมสมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มีสภาพบรรยากาศเชิงทางการ มีความเป็นกันเองในฐานะผู้ที่คุ้นเคย ในการร่วมจัดกิจกรรมของโรงเรียน 5) ด้านพฤติกรรมผู้บริหาร พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ เป็น Facilitator ที่ใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้ร่วมประชุมกล้าแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา นำเสนอเป้าหมายที่ต้องการ และบอกถึงแนวทางแก้ไข หรือปรับเปลี่ยนเพื่อการพัฒนา มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างบรรยากาศให้สมาชิกมีความพร้อมในการรับฟังแนวคิดที่แตกต่าง มีความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง สามารถโน้มน้าวให้ผู้อื่นยอมรับและปฏิบัติตาม รวมทั้งมีการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อเสริมความมั่นใจในการปฏิบัติงาน 6) ด้านพฤติกรรมครูและกรรมการสถานศึกษา พบว่า ครูและกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง เป็นการระดมสมองที่ชี้ให้เห็นถึงบางปัญหาที่สะสมมานาน ร่วมนำเสนอกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยมีเป้าหมายเดียวกันให้การยอมรับ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การที่สมาชิกในที่ประชุมได้ร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจึงเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานโดยที่ทุกคนมีความตั้งใจกำหนดทิศทางเพื่อความสำเร็จของงาน

1.3.2 ผลการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาประกอบไปด้วยนโยบายของต้นสังกัดและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารรวมถึงความเป็นผู้นำทางวิชาการ การสนับสนุนครูผู้สอนให้นำกระบวนการ PLC มาใช้ในกระบวนการพัฒนาเชิงระบบร่วมกัน การทำงานอย่างเป็นระบบ มีการส่งเสริมขวัญกำลังใจในการทำงาน วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม มีการมอบหมายงานตามความเหมาะสม การวัดผลประเมินผล และนำเอาข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงคุณภาพงาน การจัดสรรงบประมาณเพียงพอต่อการดำเนินการ โดยผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของสถานศึกษา ร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อพัฒนานวัตกรรมในแต่ละบทเรียน และนำผลการวิเคราะห์มาใช้เพื่อพัฒนาสื่อและพัฒนาครูผู้สอน มีการอบรมเพื่อพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมทักษะครูให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ใช้วิธีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีวิธีการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมสื่อและนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ มีการวัดผลประเมินผลตามมาตรฐานตัวชี้วัดและประมวลผลเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม จัดให้มีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบท โดยสำรวจความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จัดอบรมเพื่อพัฒนาครูผู้สอนโดยการให้ความรู้ด้านการใช้หลักสูตร สร้างระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เสริมสร้างการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างผู้บริหาร คณะครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาควิชาค้ำยัน ผู้ปกครองและชุมชน มุ่งเน้นความสำคัญในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา



ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สนับสนุนผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นเจ้าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ

2.1 ผลการร่างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ

จากการนำข้อมูลจากปัจจัยที่ส่งเสริมคุณภาพการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการประเมินเชิงการพัฒนา (DE) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารสถานศึกษา ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญการใช้การประเมินเชิงการพัฒนา (DE) นำมาวิเคราะห์ร่วมกันและออกแบบร่างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ได้ร่างรูปแบบที่มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา 2) วิเคราะห์ความซับซ้อนที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลง 3) กำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ 4) ดำเนินการพัฒนาทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย 5) ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา

2.2 ผลการตรวจสอบร่างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา จำนวน 7 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกัน ดังนี้

1. ประเด็นที่นำมาร่างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาฯ ประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ องค์ประกอบที่ 2 การประเมินเชิงการพัฒนา (Developmental Evaluation : DE) องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามวงจรบริหารคุณภาพ PDCA มีประเด็นที่มีความเห็นสอดคล้อง มีดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานตามรูปแบบ ข้อ 3 เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน และสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการปรับปรุงแผนงาน รวมถึง การกำหนดเป้าหมายที่ท้าทายและชัดเจนสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ ให้ทบทวนว่านำไปใช้ได้จริงหรือไม่ 2) ด้านหลักสูตรและกิจกรรมให้ปรับเพิ่มเป็น “ด้านหลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้” 3) ปรับการใช้คำที่แปลจากภาษาต่างประเทศให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น ความซับซ้อน ให้ระบุเพิ่มในนิยามศัพท์ เช่น การวิเคราะห์ความซับซ้อน ที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง ความซับซ้อน ให้ปรับเป็นปัญหาที่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา องค์ประกอบด้านการประเมินเชิงพัฒนานั้น ต้องให้เวลากับการทำ DE กลางน้ำค่อนข้างมาก เพื่อตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานให้ถูกต้อง สามารถดำเนินการต่อและประสบความสำเร็จ สรุปได้ว่า ร่างรูปแบบที่เสนอมีความเหมาะสมถูกต้อง ครอบคลุมแล้วทั้ง 3 องค์ประกอบ

3. ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ

จากการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ เป็นการประเมิน 2 รอบ ครั้งแรกคือการประเมินก่อนการทดลองใช้รูปแบบฯ ครั้งที่สองเป็นการประเมินหลังการใช้จากผู้ที่ทดลองใช้รูปแบบทั้ง 20



โรงเรียน จำนวน 80 คน ผลการประเมินก่อนการใช้รูปแบบฯ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ ดำเนินการพัฒนาทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย) รองลงมา คือ ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา และกำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ ตามลำดับ องค์ประกอบที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ ดำเนินการพัฒนาทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย รองลงมาคือ กำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ และการร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้ทดลองใช้รูปแบบเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา (DE) ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ ก่อนการทดลองใช้รูปแบบฯ ในภาพรวม

องค์ประกอบที่ประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา	3.73	.755	มาก	3.87	.738	มาก
2. วิเคราะห์ปัญหาซับซ้อนที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง	3.68	.767	มาก	3.78	.721	มาก
3. กำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์	3.78	.759	มาก	3.88	.765	มาก
4. ดำเนินการพัฒนาทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย	3.84	.764	มาก	3.90	.761	มาก
5. ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา	3.81	.789	มาก	3.85	.781	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.77	.731	มาก	3.86	0.731	มาก
$\bar{X}= 3.81, S.D.= .722$ มาก						

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ทดลองใช้รูปแบบทั้ง 80 คน มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา (DE) ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ ก่อนการทดลองใช้รูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.81, S.D.= .722$) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ ดำเนินการพัฒนาทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{X}= 3.84, S.D.= .764$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา ($\bar{X}=3.81, S.D.=.789$) และกำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ ($\bar{X}= 3.78, S.D.= .759$) ตามลำดับ

ผลการประเมินหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ การร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา รองลงมา คือ ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา และกำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ ตามลำดับ องค์ประกอบที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ ดำเนินการพัฒนาทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย รองลงมาคือ ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา และการร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา ตามลำดับ



ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้ทดลองใช้รูปแบบเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา (DE) ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ หลังการทดลองใช้รูปแบบฯ ในภาพรวม

องค์ประกอบที่ประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา	4.30	.486	มากที่สุด	4.32	.532	มากที่สุด
2. วิเคราะห์ปัญหาซับซ้อนที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง	4.22	.427	มากที่สุด	4.30	.592	มากที่สุด
3. กำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์	4.30	.465	มากที่สุด	4.23	.561	มากที่สุด
4. ดำเนินการพัฒนาที่ทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย	4.22	.520	มากที่สุด	4.35	.524	มากที่สุด
5. ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา	4.29	.464	มากที่สุด	4.34	.528	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.26	.421	มาก	4.31	.519	มาก
$\bar{X}= 4.29, S.D.= .455$ มาก						

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ทดลองใช้รูปแบบทั้ง 80 คน มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา (DE) ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ หลังการทดลองใช้รูปแบบฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.28, S.D.= .470$) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ การร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา ($\bar{X}= 4.30, S.D.= .486$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา ($\bar{X}=4.29, S.D.=.464$) และกำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ ($\bar{X}= 4.23, S.D.= .561$) ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบการประเมินความเป็นไปได้และควมมีประโยชน์ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และ 4.29 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนทดลองใช้รูปแบบฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ

การทดสอบ	n	\bar{X}	S.D.	t	df	sig
ก่อนทดลองใช้รูปแบบ	80	3.81	.722	-7.245**	79	.000
หลังทดลองใช้รูปแบบ	80	4.29	.455			



อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ 1) ด้านกระบวนการบริหารจัดการ 2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 3) ด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ สอดคล้องกับกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา (2561) ว่าด้วยเรื่องกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา/ประกาศค่าเป้าหมายในการพัฒนา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ 3) ติดตามตรวจสอบผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 4) ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และ 5) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ

จากการนำข้อมูลจากปัจจัยที่ส่งเสริมคุณภาพการศึกษา แนวคิดทฤษฎีการประเมินเชิงการพัฒนา (DE) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารสถานศึกษา ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญการใช้การประเมินเชิงการพัฒนา (DE) นำมาวิเคราะห์ร่วมกัน และออกแบบร่างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ได้ร่างรูปแบบที่มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา 2) วิเคราะห์ความซับซ้อนที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลง 3) กำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ 4) ดำเนินการพัฒนาทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย 5) ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา

จากผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ พบว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของเยาวนารถ พันธุ์เพ็ง (2565) ที่พบว่า การประเมินเชิงพัฒนา (Developmental Evaluation : DE) ช่วงต้นน้ำประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมาย กำหนดเป้าหมายของการทำงานของโรงเรียน เพื่อวางแนวทางในการดำเนินงาน ในระยะเวลา 1 ปี โรงเรียนในพื้นที่ทั้ง 7 พื้นที่ มีการกำหนดเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ โดยมีบทบาทของผู้เกี่ยวข้องร่วมอยู่ด้วย ดังสรุปผลนั้น “ผู้เรียนเป็นคนดี มีวินัย ใส่ใจเรียนรู้ มีทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต จิตสาธารณะ สร้างสรรค์นวัตกรรม ก้าวทันเทคโนโลยี ดีในการสื่อสาร ครูใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ Active Learning โดยยึดหลักการสอนตามขั้นตอนของ OECD ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการและผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุน และส่งเสริมการจัดการศึกษา” การวางทิศทางเป้าหมายชัดเจนจะนำไปสู่ในการกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Peter Senge (2017) ได้อธิบายไว้แต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับปรากฏการณ์ คือ สิ่งที่เราเห็นบนยอดภูเขาน้ำแข็งคือ “ปรากฏการณ์ที่เห็น สิ่งที่เกิดขึ้น” ขั้นที่ 3 การกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์การ



กำหนดตัวชี้วัด (KPI) โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Key Result Area : KRA) ในโรงเรียนประกอบไปด้วยนักเรียน ครู ผู้อำนวยการ ผู้ปกครองและชุมชน เขตพื้นที่การศึกษาร่วมกันกำหนดตัวบ่งชี้เพื่อวางแผนแนวทางในการดำเนินงานการจัดการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน คือ คุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) ชั้นที่ 4 การดำเนินกิจกรรม การกำหนดกิจกรรม หรือการดำเนินงานตามแผน เพื่อให้บรรลุผลตามตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ในชั้นที่ 3 โดยครู ผู้อำนวยการ ผู้ปกครองและชุมชน แต่ละโรงเรียนจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่ามีกิจกรรมใดตอบโจทย์ตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ ทั้งกิจกรรมของโรงเรียนที่ทำประจำ และกิจกรรมจากการส่งเสริมจากโครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการ ศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Teachers & School Quality Program : TSQP) ของกองทุนเสมอภาคเพื่อการศึกษา โดยเครือข่ายมูลนิธิเพื่อทักษะแห่งอนาคต ชั้นที่ 5 การนำข้อมูลหรือเครื่องมือประเมิน พบว่า การแสดงเครื่องมือวัดประเมินผล หรือข้อมูลในเชิงประจักษ์เพื่อสะท้อนให้เห็นผลการดำเนินงานว่าบรรลุตัวชี้วัดในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตัวชี้วัด KPI ที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย KRA หากจะสามารถประเมินได้นั้น ต้องมีวิธีการประเมินและมีข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งใช้การประเมินระหว่างการจัดการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยการประเมินตามสภาพจริง (Formative assessment) เพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจต่อตัวผู้เรียน การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) จะไม่เน้นการประเมินเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้นประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงาน ความสามารถในการแก้ปัญหาและการแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติในสภาพจริง ในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นขั้นการให้ข้อมูลแบบย้อนกลับ (Feedback) นักเรียนจะต้องแสดงความคิดเห็นต่อชิ้น งานของตน นักเรียนสามารถที่จะปรับปรุงผลงานตามคำแนะนำของครูและนำผลงานมาส่งใหม่ได้ จะสิ้นสุดกระบวนการนี้ก็ต่อเมื่อนักเรียนมีความพอใจในผลงานของตนเอง ในบางครั้งการให้ข้อมูล แบบย้อนกลับที่ให้นักเรียนได้แนวคิด หรือต่อยอดผลงานใหม่ที่ดีกว่าเดิม (อิสระ กุลวุฒิ, สุรีพร อนุศาสนนันท์, และสมพงษ์ ปั้นหุ่น, 2563) และการประเมินผลสรุป (Summative Assessment) เป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ เพื่อตัดสินคุณภาพ การวัดจะเน้นสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ไว้ตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดแนวทางประเมินจะให้คะแนนและเกรด ทำให้การวัดรูปแบบนี้เป็นการจำแนกระดับสติปัญญาของผู้เรียน แต่ไม่ได้มุ่งมั่นในการส่งเสริมผลลัพธ์ที่ดี ชั้นที่ 6 การสะท้อนกลับ หรือการสะท้อนคิด เป็นแนวทางที่ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการ/แนวทางปฏิบัติใหม่ๆ ในการอบรมครั้งนี้ เป็นการประเมินการอบรมในแต่ละขั้นตอน และผลความพอใจเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมซึ่งในการอบรมมีการจัดทำแบบสอบถามให้ผู้อบรมได้ร่วมแสดงข้อเสนอแนะ ส่วนในการสะท้อนคิด (Reflective practice, reflection) หมายถึง สิ่งที่สะท้อนการกระทำที่ผู้ปฏิบัติสามารถมองเห็นตนเองภายใต้บริบทจากประสบการณ์ของตนเอง ด้วยวิธีการเผชิญ เข้าใจ และแก้ไขปัญหาจากการปฏิบัติงานของตนเองทั้งที่ต้องการและจากการปฏิบัติจริงประโยชน์ของการสะท้อนคิดนั้น ทำให้เป็นอิสระจากการกระทำแบบเดิม สามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เกิดความตระหนักในคุณค่าของสิ่งนั้นๆ เกิดความระมัดระวังในการกระทำสิ่งต่างๆ มากขึ้น

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนา (DE) ที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ จากการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ เป็นการประเมิน 2 รอบ ในครั้งแรกเป็นการประเมินก่อนการ



ทดลองใช้รูปแบบฯ ครั้งที่สองเป็นการประเมินหลังการไขจากผู้ทดลองใช้รูปแบบทั้ง 20 โรงเรียน จำนวน 80 คน ผลพบว่า 1) ผลการประเมินก่อนการใช้รูปแบบฯ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ ดำเนินการพัฒนาที่ทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย รองลงมา คือ ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา และกำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ ตามลำดับ องค์ประกอบที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ ดำเนินการพัฒนาที่ทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย รองลงมา คือ กำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ และการร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา ตามลำดับ 2) ผลการประเมินหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ การร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา รองลงมา คือ ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา และกำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ ตามลำดับ องค์ประกอบที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ ดำเนินการพัฒนาที่ทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย รองลงมาคือ ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา และการร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา ตามลำดับ 3) ผลการเปรียบเทียบการประเมินความเป็นไปได้และควมมีประโยชน์ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และ 4.29 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนทดลองใช้รูปแบบฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Patton (2006) ที่กล่าวถึงการประเมินเชิงการพัฒนาว่าเป็นการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมและการปรับตัวในสภาพแวดล้อมแบบพลวัต จัดตำแหน่งเป็นกลไกภายในที่รวมเข้ากับกระบวนการรวบรวมและตีความข้อมูล วางกรอบปัญหา นำเสนอและทดสอบการพัฒนาแบบจำลอง มุ่งเน้นที่ค่านิยมของนักสร้างนวัตกรรมและความมุ่งมั่นที่จะสร้างความแตกต่าง เน้นการใช้ประโยชน์ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการพัฒนางาน พัฒนามาตรการและกลไกการติดตามอย่างรวดเร็วเมื่อทราบผลลัพธ์ การวัดผลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ในระหว่างการประเมินตามกระบวนการอย่างเปิดเผย มีการให้ข้อเสนอแนะที่รวดเร็วและเรียลไทม์มีรูปแบบข้อเสนอแนะที่หลากหลายและเป็นมิตรกับผู้ใช้ โดยการประเมินผลนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อสิ่งที่ไม่สามารถผูกขาดการควบคุม มุ่งเน้นไปที่กระบวนการที่เปิดเผยและตอบ สนองตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มีการผสมผสานความยืดหยุ่นทางระเบียบวิธีและความสามารถในการปรับตัว การคิดเชิงระบบ ความคิดสร้างสรรค์และการคิดเชิงวิพากษ์อย่างสมดุล ความอดทนสูงสำหรับความคลุมเครือ มีความเปิดกว้างและคล่องตัว ผสานการทำงานเป็นทีมและทักษะส่วนบุคคล สามารถอำนวยความสะดวกต่อการประเมินบนพื้นฐานที่อ้างอิงหลักฐานที่ปรากฏอย่างเข้มงวด ซึ่งสอดคล้องกับ Alison; & Nigel (2017) ที่กล่าวว่าการประเมินเชิงการพัฒนา (DE) เป็นการประเมินที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างผู้ประเมินกับโครงการหรือผู้ปฏิบัติงานโครงการ มีการประเมินในขณะที่โครงการยังดำเนินการอยู่ ซึ่งหมายความว่าสามารถให้ข้อเสนอแนะได้อย่างต่อเนื่อง การประเมินเชิงการพัฒนาที่มีความเหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับโครงการหรือกิจกรรมที่มีระบบการทำงานซับซ้อนหรือมีสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน ได้รับการออกแบบมาเพื่อรองรับการตัดสินใจด้านการเรียนรู้และการจัดการเป็นหลัก และยังสอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2563) ที่กล่าวว่าการประเมินเชิงการพัฒนาเป็นการประเมินอดีตเพื่อค้นหาอนาคต ประเมินเพื่อแสวงหานวัตกรรม ในสภาพที่ซับซ้อนและเป็นพลวัต ประเมินเพื่อเสาะหาการผุดบังเกิด ประเมินเพื่อหนุนการปรับตัว ประเมินเพื่อหนุนการเรียนรู้และปรับตัว ประเมินเพื่อหนุนการเปลี่ยนแปลง ประเมินภายใต้โลกทัศน์ที่กว้างและเชื่อมโยงเครื่องมือของนวัตกรรมสังคม



หัวใจของ DE คือ ความซับซ้อน (complexity) เป็นการทำงานภายใต้สมมติฐานว่ากิจการที่ประเมินอยู่ในระบบที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซับซ้อนที่หน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่ประเมิน ทั้งที่เป็นหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก โดยใช้การประเมินเชื่อมสู่ระบบนิเวศน์ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับกิจการหรือโครงการด้วย ซึ่งเป้าหมายของ DE คือ เพื่อช่วยพัฒนานวัตกรรม (innovation), การดำเนินการ (intervention) หรือโปรแกรม

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1) การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ ซึ่งมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ด้านหลักสูตรและกิจกรรม และด้านสภาพแวดล้อมและการบริการ ส่วนที่ 2) การนำข้อมูลปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษามาวิเคราะห์ แล้วนำมาสังเคราะห์เข้ากับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินเชิงการพัฒนา (Developmental Evaluation: DE) เพื่อนำเอาข้อมูลมาใช้สำหรับร่างรูปแบบฯ แล้วทำการตรวจสอบและแก้ไขรูปแบบฯ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ ซึ่งประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา วิเคราะห์ความซับซ้อนที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลง กำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ ดำเนินการพัฒนาทีมงานและกลุ่มเป้าหมายและประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา ส่วนที่ 3) การประเมินผลการใช้รูปแบบฯ โดยจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบฯ และประเมินผลทั้งก่อนและหลังการใช้รูปแบบฯ ซึ่งผลปรากฏว่าค่าเฉลี่ยหลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนทดลองใช้รูปแบบฯ การที่ผลปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการประเมินเชิงการพัฒนา (DE) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ทำงานร่วมกันรับรู้และทำงานผ่านความแตกต่างได้ ซึ่งในการรับรู้ที่อาจแยกส่วนงานกันอาจขัดขวางต่อการพัฒนาที่มีความต่อเนื่อง การประเมินเชิงการพัฒนาใช้วิธีการที่คุ้นเคยในการประเมิน เช่น การสำรวจ การสัมภาษณ์ และการสังเกต และอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ความซับซ้อนอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ที่ถือว่าเป็นส่วนสำคัญสำหรับการประเมินเชิงการพัฒนาและการแจ้งข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างทันที่ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ที่กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามกระบวนการดังนี้ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา/ประกาศค่าเป้าหมายในการพัฒนา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ 3) ติดตามตรวจสอบผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 4) ประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และ 5) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของแผนพัฒนาการศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปี 2561-2565 ที่ต้องการส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาท้องถิ่น จึงนับได้ว่ารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ ฯ มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ที่จะนำไปใช้ในรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ อันเป็นการประยุกต์ใช้หลักการของการประเมินเชิงการพัฒนา (Developmental Evaluation: DE) ซึ่งอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมีการพัฒนาแผนงาน กลุ่มเป้าหมาย จัดกิจกรรมสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์และวิธีการวัดประเมินผล รวมถึงมีการทบทวนปรับปรุงกิจกรรมสนับสนุนเพื่อให้บรรลุผลตามเวลาที่กำหนด เป็นรูปแบบที่มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ 1) ร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา 2) วิเคราะห์ความซับซ้อนที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลง 3) กำหนดเครื่องมือเพื่อวางระบบการทำงานที่เน้นการใช้ประโยชน์ 4) ดำเนินการพัฒนาทีมงานและกลุ่มเป้าหมาย 5) ประเมินผลเพื่อปรับแผนงานและพัฒนาได้ทันเวลา สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้การประเมินเชิงการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศูนย์ยวพัฒน์ มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์

ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายให้สถานศึกษามีการประเมินเชิงการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม
 - ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติตามขั้นตอนในรูปแบบฯ ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารเพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษา สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้



1.3 การนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาฯ ที่ได้จากการวิจัยไปใช้ผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานควรทำการศึกษาและทำความเข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆในรูปแบบฯให้ครบถ้วน และนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการกำหนดองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ฯ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกันว่าควรมีการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงขั้นตอนใดหรือไม่อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา. (2561). การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก (2 ก.พ. 2561).
- ระบบข้อมูลกลางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. (2565). **นวัตกรรมและการศึกษา**. แหล่งที่มา <https://info.dla.go.th/onepage/info02.jsp>. สืบค้นเมื่อ 2 ก.พ. 2565.
- วิจารณ์ พานิช. (2563). **Developmental Evaluation สำคัญอย่างไร ทำไมครูต้องใช้พัฒนาระบบวัดประเมิน**. แหล่งที่มา <https://iamkru.com/2021/05/12/development-evaluation/>. สืบค้นเมื่อ 5 ธ.ค. 2564.
- สมาคมพนักงานเทศบาลแห่งประเทศไทย. (20 ก.ค. 2560). **การจัดการท้องถิ่น**. หนังสือพิมพ์สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์. 64(44). (20 ก.ค. 2560).
- สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). **คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อิสระ กุลวุฒิ, สุรีพร อนุศาสนนันท์, และสมพงษ์ ปั้นหุ่น. (2563). รูปแบบการประเมินระหว่างเรียน. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**. 10(2). 21-33.
- Alison Laycock, Bailie, J., Matthews, V. et al. (2019). Using developmental evaluation to support knowledge translation: reflections from a large-scale quality improvement project in Indigenous primary healthcare. **Health Res Policy Sys**. 17. 70.
- Patton, M.Q. (2010). **Developmental Evaluation. Applying Complexity Concepts to Enhance Innovation and Use**. New Yoke: The Guilford Press.
- Peter Senge. (2017). **The iceberg model for guiding systemic thinking**. From <http://www.Socialincilico.wordpress.com> Retrieved February 2, 2020.